

EEN STUDIE IN ROOD

Arthur Conan Doyle

Voorwoord

Toen *Een studie in rood* in 1887 voor het eerst verscheen, kon niemand vermoeden dat dit verhaal het begin zou vormen van een van de beroemdste duo's uit de wereldliteratuur: Sherlock Holmes en dr. John Watson. Met deze roman legde Arthur Conan Doyle niet alleen de fundamenteën van een uitzonderlijk personage, maar ook die van het moderne detectiveverhaal.

In deze eerste ontmoeting met Sherlock Holmes maakt de lezer kennis met een man wiens scherpzinnigheid, logisch denkvermogen en bijna koele afstand tot menselijke emoties hem onmiddellijk onderscheiden van alle andere literaire figuren uit zijn tijd. Holmes is geen traditionele held, maar een observator, een analyticus die de wereld ontleedt met precisie en verstand. Aan zijn zijde staat dr. Watson, arts en verteller, die fungeert als brug tussen Holmes' briljante maar soms ontoegankelijke redeneringen en de lezer.

Een studie in rood is meer dan een misdaadroman. Het verhaal verbindt een Londense moordzaak met een dramatische geschiedenis die zich uitstrekt over continenten en jaren, en toont hoe verleden en heden onlosmakelijk met elkaar verbonden kunnen zijn. Conan Doyle combineert spanning met psychologische diepgang en introduceert thema's als rechtvaardigheid, wraak en morele verantwoordelijkheid.

Deze roman verdient het om gelezen te worden als wat hij is: het begin van een literaire traditie die het detectivegenre blijvend heeft gevormd. In deze **volledige en onverkorte editie** wordt de lezer uitgenodigd terug te keren naar de oorsprong van Sherlock Holmes en te ontdekken hoe een eenvoudige moordzaak uitgroeit tot een tijdloos verhaal over rede, observatie en de menselijke natuur.

Wie dit boek opent, zet niet alleen de eerste stap in het universum van Sherlock Holmes, maar betreedt ook een beslissend moment in de geschiedenis van de moderne literatuur.

Inhoudsopgave

PART I.....	5
HOOFDSTUK I.....	5
HOOFDSTUK II	14
HOOFDSTUK III	25
HOOFDSTUK IV	37
HOOFDSTUK V.....	45
HOOFDSTUK VI	53
HOOFDSTUK VII	64
PART II. HOOFDSTUK I	74
HOOFDSTUK II	85
HOOFDSTUK III	93
HOOFDSTUK IV	99
HOOFDSTUK V.....	109
HOOFDSTUK VI	119
HOOFDSTUK VII	131

PART I.
HOOFDSTUK I
Mijnheer Sherlock Holmes

In het jaar 1878 behaalde ik mijn doctoraat in de geneeskunde aan de Universiteit van Londen en vertrok ik naar Netley om de opleiding te volgen die voor legerartsen was voorgeschreven. Nadat ik die cursus had voltooid, werd ik als assistent-chirurg toegevoegd aan het Vijfde Northumberland Fusiliers. Het regiment lag op dat moment in India in garnizoen, maar voordat ik mij bij hen kon voegen, was de Tweede Afghaanse Oorlog uitgebroken. Toen ik in Bombay voet aan wal zette, hoorde ik dat mijn korps al door de passen was getrokken en diep in vijandelijk gebied was doorgedrongen. Ik volgde hen toch, samen met tal van andere officieren die in dezelfde omstandigheden verkeerden, en bereikte veilig Kandahar, waar ik mijn regiment aantrof en onmiddellijk met mijn nieuwe werkzaamheden begon. De veldtocht bracht velen eer en bevordering, maar voor mij bracht zij niets dan ongeluk en rampspoed. Ik werd van mijn brigade afgescheiden en bij de Berkshires ingedeeld, met wie ik vocht in de noodlottige slag bij Maiwand. Daar trof een jezaalkogel mij in de schouder, verbrijzelde het bot en schampte de slagader onder het sleutelbeen. Ik zou in handen zijn gevallen van de moordlustige ghazi's als mijn oppasser Murray niet met zoveel toewijding en moed te hulp was geschoten. Hij wierp mij over een pakpaard en wist mij ongedeerd tot aan de Britse linies te brengen. Uitgeput door de pijn en verzwakt door de lange ontberingen die ik had doorstaan, werd ik met een grote stoet gewonden overgebracht naar het basisziekenhuis in Pesjavar. Daar herstelde ik langzaam en kon ik al door de zalen lopen en zelfs een poosje op de veranda in de zon zitten, toen een hevige darmtyfus mij neer velde – die plaag van ons Indische rijk. Maandenlang vreesde men voor mijn leven; toen ik eindelijk bij kennis kwam en begon te herstellen, was ik zo vermagerd en verzwakt dat een

medische commissie besloot geen dag te verliezen en mij naar Engeland terug te zenden. Ik werd derhalve scheep gebracht aan boord van het troepenschip Orontes en een maand later aan wal gezet op de kade van Portsmouth, met een gezondheid die onherstelbaar was aangetast, maar met toestemming van een vaderlijke regering om de volgende negen maanden te besteden aan het trachten haar te verbeteren. Ik had in Engeland geen familie meer, geen bloedverwant, en was dus zo vrij als de wind – of liever zo vrij als een daginkomen van elf shilling en zes pence iemand toestaat te zijn. Onder die omstandigheden trok ik vanzelf naar Londen, die grote poel waarin alle lediggangers en nietsnutten van het keizerrijk onweerstaanbaar samenvloeien. Ik verbleef er enige tijd in een particulier hotel in de Strand, leidde een troosteloos, doelloos bestaan en gaf het geld dat ik bezat veel vrijer uit dan verstandig was. Toen mijn financiën een alarmerende wending namen, besepte ik dat ik ofwel de hoofdstad moest verlaten en ergens op het platteland tot rust moest komen, ofwel mijn levenswijze grondig moest veranderen. Ik koos het laatste en nam mij voor het hotel te verlaten en intrek te nemen in een bescheidener en goedkoper onderkomen. Juist op de dag dat ik tot dit besluit was gekomen, stond ik in de Criterion Bar toen iemand mij op de schouder tikte. Ik draaide mij om en herkende jonge Stamford, die indertijd bij Bart's mijn assistent was geweest. In de grote woestijn van Londen is het zien van een bekend gezicht een weldadig iets voor een eenzaam mens. Vroeger was Stamford nooit een bijzondere vriend van mij geweest, maar nu begroette ik hem met warmte, en ook hij leek oprecht verheugd mij te zien. In mijn blijdschap nodigde ik hem uit om met mij te lunchen in het Holborn, en samen stapten wij in een huurrijtuig.

‘Wat heb je in vredesnaam met jezelf uitgespookt, Watson?’ vroeg hij, zonder zijn verbazing te verbergen, terwijl wij door de drukke Londense straten ratelden. ‘Je bent zo mager als een lat en zo bruin als een hazelnoot.’

Ik gaf hem een kort overzicht van mijn belevenissen en was er nauwelijks mee klaar toen wij bij ons doel aankwamen.

‘Arme kerel,’ zei hij meelevend nadat hij mijn ramspoed had aangehoord. ‘Wat ben je nu van plan?’

‘Een kamer zoeken,’ antwoordde ik. ‘Proberen uit te vinden of het mogelijk is een behoorlijk onderkomen te vinden tegen een redelijke prijs.’

‘Dat is merkwaardig,’ merkte mijn metgezel op. ‘Jij bent vandaag al de tweede die dat tegen mij zegt.’

‘En wie was de eerste?’ vroeg ik.

‘Een man die in het chemisch laboratorium van het ziekenhuis werkt. Vanmorgen klaagde hij er nog over dat hij niemand kon vinden om de kosten te delen van een paar mooie kamers die hij had ontdekt, maar die voor hem alleen te duur waren.’

‘Wel verduiveld!’ riep ik uit. ‘Als hij werkelijk iemand zoekt om de kamer en de lasten mee te delen, dan ben ik precies de man die hij nodig heeft. Ik heb veel liever een huisgenoot dan alleen te wonen.’ Jonge Stamford keek mij eigenaardig aan over de rand van zijn wijnglas. ‘Je kent Sherlock Holmes nog niet,’ zei hij. ‘Misschien zou je hem niet als vaste metgezel willen hebben.’

‘Waarom niet? Wat is er tegen hem?’

‘Och, ik zeg niet dat er iets tegen hem is. Hij heeft wat zonderlinge ideeën – een echte enthousiasteling op sommige terreinen van de wetenschap. Voor zover ik weet is hij overigens een fatsoenlijk mens.’

‘Een medicus in opleiding, neem ik aan?’

‘Nee, ik heb geen idee wat hij precies wil worden. Hij kent de anatomie uitstekend en is een eersteklas chemicus, maar voor zover ik weet heeft hij nooit een geregeld medisch curriculum gevolgd.

Zijn studie is zeer grillig en zonderling, maar hij heeft een schat aan ongewone kennis verzameld die zijn professoren zou verbazen.'

'Heb je hem nooit gevraagd waar hij op uit is?'

'Nee, hij is niet iemand die je gemakkelijk aan de praat krijgt, al kan hij spraakzaam genoeg zijn als de bui hem opsteekt.'

'Ik zou hem graag ontmoeten,' zei ik. 'Als ik met iemand moet samenwonen, geef ik de voorkeur aan een rustige, studieuze man. Ik ben nog niet sterk genoeg om veel lawaai of opwindende verdragen. Daar heb ik in Afghanistan meer dan genoeg van gehad om de rest van mijn leven mee door te komen. Hoe kan ik die vriend van je leren kennen?'

'Hij is vast in het laboratorium,' antwoordde mijn metgezel. 'Ofwel mijdt hij de plek wekenlang, ofwel hij werkt er van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat. Als je wilt, rijden we er na de lunch samen heen.'

'Graag,' zei ik, en het gesprek dwaalde naar andere onderwerpen af.

Toen wij na het verlaten van het Holborn naar het ziekenhuis liepen, vertelde Stamford mij nog enkele bijzonderheden over de heer die ik als medehuurder op het oog had.

'Je moet mij niet kwalijk nemen als je niet met hem overweg kunt,' zei hij. 'Ik ken hem niet beter dan dat ik hem af en toe in het laboratorium tegenkom. Jij hebt dit voorgesteld, dus houd mij niet verantwoordelijk.'

'Als we niet met elkaar kunnen opschieten, is het gemakkelijk genoeg om weer uit elkaar te gaan,' antwoordde ik. 'Het lijkt mij, Stamford,' voegde ik eraan toe terwijl ik hem scherp aankeek, 'dat jij redenen hebt om je handen ervan af te trekken. Is die man zo'n lastpost, of wat is er dan?'

'Het is moeilijk het onuitsprekelijke onder woorden te brengen,' antwoordde hij lachend. 'Holmes is mij iets te wetenschappelijk –

het grenst aan kilheid. Ik kan mij voorstellen dat hij een vriend een snufje van het nieuwste plantaardige alkaloïde toedient, niet uit kwaadwilligheid, begrijp me goed, maar louter uit onderzoekingsdrang om de uitwerking precies te kennen. Om hem recht te doen, geloof ik dat hij het zelf met evenveel graagte zou innemen. Hij heeft een hartstocht voor nauwkeurige en zekere kennis.'

'Dat is heel terecht.'

'Ja, maar het kan te ver gaan. Als het erop neerkomt lijken te slaan in het ontleedlokaal om te zien hoe ver doods blauwe plekken kunnen ontstaan, dan krijgt het wel iets zonderlings.'

'Lijken slaan!'

'Ja, om na te gaan hoe lang na de dood kneuzingen nog kunnen worden toegebracht. Ik heb het met eigen ogen gezien.'

'En toch zeg je dat hij geen medicus is?'

'Nee. De hemel mag weten wat het doel van zijn studies is. Maar hier zijn we, en je moet zelf maar een oordeel over hem vellen.'

Hij sprak deze woorden terwijl wij een smal steegje insloegen en door een kleine zijdeur een vleugel van het grote ziekenhuis betraden. Het terrein was mij vertrouwd; ik had geen gids nodig toen wij de kale stenen trap beklommen en door de lange gang liepen met zijn witte muren en bruine deuren. Dicht bij het einde week een lage, gewelfde doorgang terzijde en voerde naar het chemisch laboratorium.

Het was een hoge ruimte, volgestouwd en omzoomd met ontelbare flessen. Lage, brede tafels stonden her en der verspreid, beladen met retorten, reageerbuisjes en kleine bunsenbranders met hun blauw flakkerende vlammetjes. Er was slechts één student in de zaal, die over een verre tafel gebogen zat, geheel verdiept in zijn werk. Bij het geluid van onze voetstappen keek hij op, sprong overeind en riep verheugd uit: 'Ik heb het gevonden! Ik heb het

gevonden!’ Hij snelde op mijn metgezel toe met een reageerbuis in de hand. ‘Ik heb een reagens ontdekt dat door hemoglobine wordt neergeslagen en door niets anders.’

Zelfs als hij een goudmijn had ontdekt, had er niet meer vreugde op zijn gezicht kunnen stralen.

‘Dokter Watson, mijnheer Sherlock Holmes,’ zei Stamford bij wijze van voorstelling.

‘Hoe maakt u het?’ zei hij hartelijk, terwijl hij mijn hand met een kracht drukte die ik hem niet had toevertrouwd. ‘U bent in Afghanistan geweest, zie ik.’

‘Hoe ter wereld weet u dat?’ vroeg ik verbijsterd.

‘Laat maar,’ zei hij, in zichzelf grinnikend. ‘De vraag is nu: hemoglobine. U begrijpt toch wel het belang van deze ontdekking van mij?’

‘Scheikundig is het zeker interessant,’ antwoordde ik, ‘maar praktisch...’

‘Man, het is de meest praktische gerechtelijk-medische ontdekking van de laatste jaren. Ziet u dan niet dat het ons een onfeilbare proef geeft voor bloedvlekken? Kom eens hier!’ In zijn ijver greep hij mij bij de mouw en trok mij mee naar de tafel waaraan hij had gewerkt. ‘Laten we wat vers bloed nemen,’ zei hij, terwijl hij een lange naald in zijn vinger stak en de druppel bloed opving in een pipet. ‘Nu voeg ik deze kleine hoeveelheid bloed toe aan een liter water. U ziet dat het mengsel eruitziet als zuiver water. Het bloed bedraagt niet meer dan één op een miljoen. Toch twijfel ik er niet aan dat wij de kenmerkende reactie zullen krijgen.’ Hij wierp enkele witte kristallen in het vat en voegde er enige druppels van een heldere vloeistof aan toe. Meteen kleurde de inhoud zich donker mahoniebruin en er vormde zich een bruine neerslag op de bodem van de glazen pot.

‘Ha! ha!’ riep hij, in zijn handen klappend en even verrukt als een kind met een nieuw speelgoed. ‘Wat vindt u daarvan?’

‘Het lijkt een buitengewoon gevoelige proef,’ merkte ik op.

‘Prachtig! Prachtig! De oude guaiacumproef was lomp en onzeker. Het microscopisch onderzoek naar bloedlichaampjes evenzeer. Dat laatste is waardeloos als de vlekken enkele uren oud zijn. Deze reactie treedt op, of het bloed oud of vers is. Als deze proef er eerder was geweest, zouden honderden mannen die nu nog vrij rondlopen allang hun straf hebben ondergaan.’

‘Werkelijk,’ mompelde ik.

‘In strafzaken draait het telkens weer om dat ene punt. Maanden na een misdaad wordt een man verdacht. Zijn linnengoed of kleren worden onderzocht en er worden bruine vlekken op gevonden. Zijn het bloedvlekken, moddervlekken, roestvlekken, vruchtvlekken of wat dan ook? Dat heeft menige deskundige voor raadsels gesteld. Waarom? Omdat er geen betrouwbare proef bestond. Nu hebben wij de Sherlock-Holmes-proef, en er zal geen moeilijkheid meer zijn.’ Zijn ogen schitterden terwijl hij sprak; hij legde de hand op het hart en boog als voor een denkbeeldig juichend publiek.

‘U verdient gelukwensen,’ zei ik, enigszins verrast door zijn geestdrift.

‘Neem de zaak van Von Bischoff vorig jaar in Frankfurt. Hij zou zeker zijn opgehangen als deze proef al bestond. Dan Mason uit Bradford, de beruchte Müller, Lefèvre uit Montpellier, Samson uit New Orleans. Ik zou tientallen zaken kunnen noemen waarin het beslissend zou zijn geweest.’

‘U lijkt wel een wandelende misdaadkalender,’ zei Stamford lachend. ‘U zou een blad op die toer kunnen beginnen. Noem het “Politieberichten uit het Verleden”.’

‘Het zou boeiende lectuur kunnen opleveren,’ merkte Sherlock Holmes op, terwijl hij een pleistertje op de prik in zijn vinger plakte. ‘Ik moet voorzichtig zijn,’ vervolgde hij met een glimlach tot mij, ‘want ik experimenteer nogal met vergiften.’ Hij stak zijn hand uit en ik zag dat die helemaal bespikkeld was met dergelijke pleisters en verkleurd door sterke zuren.

‘We komen hier voor zaken,’ zei Stamford, terwijl hij op een hoge kruik met drie poten ging zitten en een andere met zijn voet naar mij toeschoof. ‘Mijn vriend hier zoekt een kamer, en omdat u klaagde dat u niemand vond om de kosten mee te delen, dacht ik dat ik u maar beter aan elkaar kon voorstellen.’ Sherlock Holmes leek opgetogen bij het idee een huisgenoot te krijgen. ‘Ik heb mijn oog laten vallen op een suite in Baker Street,’ zei hij, ‘die ons volmaakt zou passen. U hebt toch geen bezwaar tegen de geur van sterke tabak, hoop ik?’

‘Ik rook zelf altijd scheepstabak,’ antwoordde ik.

‘Uitstekend. Ik heb meestal chemicaliën in huis en doe af en toe experimenten. Zou dat u hinderen?’

‘Volstrekt niet.’

‘Laat eens kijken – wat zijn mijn andere gebreken? Soms val ik in een sombere bui en zeg dagenlang geen woord. Denkt u dan niet dat ik humeurig ben; laat mij gewoon met rust, dan ben ik gauw weer de oude. En wat hebt u te biechten? Het is maar beter dat twee mensen van tevoren elkaars ergste eigenschappen kennen voordat ze samen gaan wonen.’

Ik lachte om dit verhoor. ‘Ik heb een jonge bulldog,’ zei ik, ‘en ik houd niet van herrie omdat mijn zenuwen nog geschokt zijn. Ik sta op de onmogelijkste uren op en ben vreselijk lui. Als ik gezond ben, heb ik nog andere ondeugden, maar dit zijn er nu de voornaamste.’

‘Rekent u vioolspelen ook tot de herrie?’ vroeg hij bezorgd.

‘Dat hangt van de speler af,’ antwoordde ik. ‘Een goed bespeeld viool is een genot voor de goden – een slecht bespeeld...’

‘O, dan is het in orde,’ riep hij met een vrolijke lach. ‘Ik geloof dat de zaak beklonken is – tenminste, als de kamers u bevallen.’

‘Wanneer gaan we ze bekijken?’

‘Kom morgen om twaalf uur hier voor mij halen, dan gaan we samen alles regelen,’ antwoordde hij.

‘Afgesproken – precies twaalf uur,’ zei ik, terwijl ik hem de hand schudde.

Wij lieten hem achter tussen zijn chemicaliën en liepen samen naar mijn hotel.

‘Tussen haakjes,’ vroeg ik plotseling, terwijl ik bleef staan en mij naar Stamford omdraaide, ‘hoe ter wereld wist hij dat ik uit Afghanistan kwam?’

Mijn metgezel glimlachte raadselachtig. ‘Dat is nu net zijn kleine eigenaardigheid,’ zei hij. ‘Velen hebben zich al afgevraagd hoe hij die dingen te weten komt.’

‘O, een mysterie dus?’ riep ik uit, in mijn handen wrijvend. ‘Dat maakt het extra spannend. Ik ben u zeer erkentelijk dat u ons bij elkaar hebt gebracht. “De juiste studie van de mensheid is de mens,” nietwaar?’

‘Bestudeer hem dan maar,’ zei Stamford bij het afscheid. ‘U zult merken dat hij een lastige puzzel is. Ik wed dat hij meer over u te weten komt dan u over hem. Vaarwel.’

‘Vaarwel,’ antwoordde ik, en ik slenterde naar mijn hotel, niet weinig geboeid door mijn nieuwe kennis.

HOOFDSTUK II

De wetenschap van het afleiden

De volgende dag ontmoetten wij elkaar zoals afgesproken en bekeken wij de kamers op Baker Street 221b waarover hij het had gehad. Het waren twee gerieflijke slaapkamers en een ruime, lichte zitkamer, vrolijk gemeubileerd en met twee brede ramen die overvloedig daglicht binnenlieten. Alles aan het appartement was zo aantrekkelijk en de prijs, wanneer wij die deelden, zo billijk, dat wij ter plekke overeenkwamen en er meteen introkken. Nog diezelfde avond bracht ik mijn spullen over uit het hotel; de ochtend daarop volgde Sherlock Holmes met enkele koffers en valiezen. Een dag of twee waren wij druk in de weer met uitpakken en het zo voordelig mogelijk schikken van onze bezittingen. Daarna begonnen wij ons langzamerhand thuis te voelen in de nieuwe omgeving.

Holmes was allerm minst een lastige huisgenoot. Hij leefde rustig en zijn gewoonten waren regelmatig. Zelden zat hij na tien 's avonds nog op; 's morgens had hij altijd al ontbeten en was hij de deur uit voordat ik opstond. Soms bracht hij de dag door in het chemisch laboratorium, soms in de ontleedzaal, en af en toe maakte hij lange wandelingen die hem schenen te voeren naar de armoedigste buurten van de stad. Wanneer de werkdrijf hem beviel, kon zijn energie niet worden overtroffen; maar nu en dan sloeg de reactie toe en lag hij dagen achtereen roerloos op de sofa in de zitkamer, zonder een woord te zeggen of een spier te vertrekken. Dan lag er zo'n dromerige, lege uitdrukking in zijn ogen dat ik hem bijna zou hebben verdacht van verdovende middelen, ware het niet dat zijn matigheid en zijn verzorgde levenswijze zoiets ondenkbaar maakten.

Naarmate de weken verstreken, groeide mijn belangstelling voor hem en mijn nieuwsgierigheid naar zijn levensdoel. Zijn uiterlijk alleen al trok de aandacht, zelfs van de oppervlakkigste